

**II. ULUSLARARASI TÜRK-AFRİKA KONGRESİ:
SAHRA ALTI AFRİKA
TÜRKİYE VE SAHRA ALTI AFRİKA ARASINDA EKONOMİK İŞBİRLİĞİ,
KALKINMA YARDIMLARI VE YATIRIM İMKÂN LARI
SONUÇ RAPORU**

HAZIRLAYAN

Doç. Dr. Ahmet KAVAS

Uzm. Ufuk TEPEBAŞ

* Sonuç Raporu: 1-16, Final Report: 17-32

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	3
1. KONGRENİN KONUSU	5
2. KONGRENİN KOORDİNATÖRÜ	5
3. KONGREYE DESTEK SAĞLAYAN KURUMLAR	5
4. KONGRENİN YAPILDIĞI YER	5
5. KONGRENİN TARİHİ	6
6. KONGREYE KATILANLAR	6
7. KONGRENİN PROGRAMI	6
8. KONGRE AÇILIŞ KONUŞMALARİ.....	11
9. KONGRE SONUÇLARI.....	12
10. SONUÇ VE TEKLİFLER	14

SUNUŞ

Sömürgecilik sonrasında farklı kıtalardaki ülkeler arasında kurulan başta ekonomik işbirliği olmak üzere uluslararası ilişkiler, siyasî ve sosyo-kültürel etkileşimler küreselleşme ile birlikte yeniden şekillenmeye başlamıştır. Bundan böyle ister istemez bütün ülkeleri yakından ilgilendiren ve hızlı değişimlerin yaşandığı bir dünyayı paylaşmak durumdayız. Böyle bir ortamda her ülkenin kaderini belirlemek üzere gelecek için hayatî projelerin üretilmesi olmazsa olmaz bir şart haline gelmiştir. Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında stratejik önemi haiz Türkiye bölgesinde ve dünya eksenli açılımlarında gittikçe yeni misyonlar üstlenecek bir konuma gelmiş bulunuyor. Haliyle yaşanan son değişimleri yakalamakla kalmayacak ve bizzat yeni oluşumlara zemin hazırlayarak istenilen hedeflerin gerçekleşmesine katkıda bulunmak zorundadır.

Üçüncü bin yılın başlangıcında Türkiye bölgesinde ve farklı coğrafyalardaki etkinliğini giderek arttırmaya başlamıştır. Geçmişin monoton devlet mantığı bir tarafa bırakıldığı için siyasetçiler, iş adamları, akademisyenler ve sanatçılar, hatta yeni yetişen nesiller dış dünyaya açılmanın önemini tam zamanında fark etmişlerdir. Bu arada ülkemizin yabancı yatırımcılar için bir cazibe merkezi olma konumunda da büyük bir yükseliş gözlenmektedir. Öyle ki son yıllarda özel müteşebbislerin farklı alanlardaki yatırımları bunun en güzel göstergesidir. Artık iş adamlarımız için farklı kıtalarda iş yapma düşüncesi bir hayal olmaktan çıkmış ve imkânları dâhilinde Çin'den Afrika'ya, Rusya'dan Avrupa'ya pek çok ülkede yatırım yapabilen bir güce ulaşmışlardır. Buna bağlı olarak da pek çok ülkede yatırım yapan iş adamlarımızın sayısı her geçen gün artmakta ve bu kişiler başarıdan başarıya koşarak ülkemize ciddi kazançlar sağlamaktadırlar. Diğer taraftan yabancı şirketler de her geçen gün daha büyük imkânlarla ülkemizde yatırım yapma yarışına girmiş bulunmaktadırlar.

Böylesine hızlı gelişmelerin yaşandığı bir dünyada 47 bağımsız ülkenin yer aldığı Sahra altı Afrika bölgesinin dışlanması mümkün değildir. Gerçi fakirlik ve buna bağlı olarak bir insanlık felaketine dönüşen açlıkla mücadele konusunda bu bölgedeki bazı ülkelerin henüz temel sorunlarını çözemedikleri göz ardı edilmeden onlara yardım eli uzatılmalıdır. Zira bu durumun sorumluluğunu sadece bölge insanlarına bağlamak gerçek nedenleri görmemek demektir. Oysaki bu bölgenin her türlü imkânlarından yararlanan özellikle çok sayıda Avrupa ülkesi akıl almaz bir şekilde kalkınmış, ama Sahra altı Afrika toplumları hak ettiklerini alamadıkları için giderek fakirleşmişlerdir. Bu konuda sömürgecilik döneminde dayatılan sınırlar, siyasî, ekonomik ve kültürel zorlamalar önemli rol oynamıştır.

Sonuçta küreselleşme Sahra altı Afrika'yı da sömürgeciliğin izlerini taşıyan geleneksel çizgisinden çıkartıp, yeni alternatif ortaklıklara yöneltmiştir. Artık bölgenin dış dünya ile etkileşimini yeni stratejiler belirlemektedir. Bundan böyle bölge ülkelerinin mevcut kaynaklarından tek taraflı istifade etme mantığı gerilerde kalmıştır. Karşılıklı işbirliğine dayanan bir tarzda gelişen ilişkilerde bölgenin refah düzeyinin artırılması önemle üzerinde durulması gereken konular arasında yer almaktadır. Bölge ülkelerinin kendi aralarında kuracakları etkileşimler kadar dışarıdan alacakları yardımların da kalıcı olması ve mevcut sorunlarını gittikçe azaltacak projelere dönüşmesi gerekmektedir.

II. ULUSLARARASI TÜRK-AFRİKA KONGRESİ: SAHRA ALTI AFRİKA

TASAM olarak ilkinin 2005 yılı Kasım ayında, ikincisini ise 12–13 Aralık 2006 tarihlerinde icra ettiğimiz Uluslararası II. Türk-Afrika Kongresi, Sahra altı Afrika ülkelerinin alışlagelen ilişkileri dışında başta Türkiye olmak üzere yeni açılımlarla tanışmalarına ve böylece yeni çözüm yollarına kavuşmalarına, özellikle de bölgeye ilgi duyan Türk yatırımcılarına rehberlik edecektir.

Süleyman fiENSOY

TASAM Başkanı

1. KONGRENİN KONUSU

İkinci Uluslararası Türk Afrika Kongresi: Sahra altı Afrika

Türkiye- Sahra altı Afrika Arasında Ekonomik İşbirliği, Kalkınma Yardımları ve Yatırım İmkânları

2. KONGRENİN KOORDİNATÖRÜ

Kongrenin koordinatörü Türkasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM)'dır.

TASAM stratejik araştırmaların önemini kavrayan, ülkemizin bu konudaki ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan müteşebbis, bilim adamları ve araştırmacıların bir araya geldiği özel bir kurumdur.

TASAM'ın amacı; dünyadaki gelişmeleri takip ederek, Türkiye'nin ikili, bölgesel ve çok taraflı uluslararası ilişkilerine; tarihî, kültürel, siyasî, iktisadî, hukukî, sosyolojik ve jeopolitik yapısına; içteki siyasî, ekonomik, sosyo-kültürel sorunlarına yönelik bilimsel araştırmalar, incelemeler, analizler ve değerlendirmeler yaparak, karar alıcılara gerçekçi, dinamik, yaratıcı, etkin çözümler ve karar seçenekleri üretmektedir.

TASAM özel ve bağımsız bir merkez olarak, araştırma ihtiyacı içerisinde olan Türkiye ve yabancı ülkelerdeki özel kuruluşlara ve kamu kurumlarına sponsorluk ya da ticarî sözleşmeler karşılığında hizmet veren ve mali anlamda varlığını bu yolla sürdüren bir kurumdur.

3. KONGREYE DESTEK SALAYAN KURUMLAR

Kongre Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, Başbakanlık Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA), İslam Kalkınma Bankası ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu'nun destekleriyle gerçekleştirilmiştir.

4. KONGRENİN YAPILDIĞI YER

Grand Cevahir Kongre Merkezi,

Darülaceze Cad. OKMEYDANI ŞİŞLİ/İSTANBUL

Tel: 0 212 314 42 42

Faks: 0 212 314 42 44

5. KONGRENİN TARİHİ

12–13 ARALIK 2006

6. KONGREYE KATILANLAR

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Bakanı Prof. Dr. Beşir ATALAY, farklı bakanlıklara bağlı kurumların temsilcileri, Ankara’da bulunan ve Afrika ülkelerini temsil eden büyükelçiler, İstanbul’da bulunan Afrika ülkeleri konsolosları, üniversitelerden öğretim üyeleri, sivil toplum kuruluşları temsilcileri ve konuyla ilgili iş çevreleri ile kalabalık bir dinleyici grubu.

7. KONGRENİN PROGRAMI

12 ARALIK

09:30–10:00 KAYIT

10:00–11:00 AÇILIŞ KONUŞMALARİ

Süleyman ŞENSOY, TASAM Başkanı

Dr. Hakan FİDAN, TİKA Başkanı

Elisabeth TANKEU, Afrika Birliği Sanayi ve Ticaret Komisyonu Üyesi

Dr. Mahmood A. AYUB, BM Yerleşik Koordinatörü ve BM Kalkınma Programı Türkiye Temsilcisi

Dr. Al-Tigani El-Saleh FEDAIL, Sudan Uluslararası İşbirliği Bakanı

Abdoulkader SOW, Senegal Devlet Bakanı

Prof. Dr. Beşir ATALAY, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Bakanı

11:00-11:20 KAHVE İKRAMI

11:20-12:20 GİRİŞ OTURUMU: GEÇMİŞTEN -GÜNÜMÜZE AFRİKA

Oturum Başkanı: Olukorede WILLOUGHBY, Büyükelçi ve NEPAD Başkan Vekili

Tarihi Süreçte Sahra altı Afrika: Osmanlı- Afrika İlişkileri ve Sömürgecilik Dönemi

Doç. Dr. Ahmet KAVAS, İstanbul Üniversitesi-TASAM

Sahra altı Afrika'nın Türkiye İçin Önemi

Prof. Dr. Mohammed BAKARI, Fatih Üniversitesi

Günümüzde Sahra altı Afrika'nın Ekonomik Gelişim Perspektifi

Prof. Dr. Rafiq ISMAYILOV, Bakü Devlet Üniversitesi-Devlet Eski Bakanı

12:20- 14:00 ÖĞLE YEMEĞİ

I. OTURUM: EKONOMİK VE KALKINMA YARDIMLARI

(14:00-15:40)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hasan SELÇUK (Marmara Üniversitesi-TASAM)

Uluslararası ve Afrika Perspektiflerinden Kalkınma ve Güvenlik

Prof. Dr. Bülent ARAS (Işık Üniversitesi-TASAM)

Güney Afrika'nın Ekonomik Gelişimi ve Kalkınma Yardımları: Kenya Örneği

James SHIKWATI (Bölgeler üstü Ekonomik Ağ Direktörü-Kenya)

Orta Afrika'nın Ekonomik Gelişimi ve Kalkınma Yardımları: Nijer Örneği

Mehdi SAQALLI (Louvain Katolik Üniversitesi-Belçika)

Sahra altı Afrika'nın Ekonomik Gelişimi ve Kalkınma Yardımları:

NEPAD Afrika'nın Marshall Planı Olabilir mi?

Dr. M. H. Khalil TIMAMY (Afrika Birliği Bilim, Teknik ve Araştırma Komisyonu Üyesi - STRC)

15:40-16:00 KAHVE İKRAMI

II. OTURUM: EĞİTİM VE KALKINMA YARDIMLARI

(16:00-17:40)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hasret ÇOMAK (Kocaeli Üniversitesi-TASAM)

Doğu Afrika'da Eğitim ve Kalkınma Yardımlarının Rolü: Etiyopya Örneği

Dr. Teshome NEKATIBEB (Addis Ababa Üniversitesi-Etiyopya)

Orta Afrika'da Eğitim ve Kalkınma Yardımlarının Rolü: Kamerun Örneği

Jean Paul TEDGA (Uluslararası Afrika Eğitim Dergisi Kurucu Yöneticisi)

Sahra altı Afrika'da Eğitim ve Kalkınma Yardımlarının Rolü: Sudan Örneği

Prof. Dr. Omar El SAMMANI (Uluslararası Afrika Üniversitesi-Sudan)

Doğu Afrika'da Eğitim ve Kalkınma Yardımlarının Rolü: Kenya Örneği

Hélène CHARTON (Fransa Enstitüsü Afrika Araştırmaları Başkan Vekili)

13 ARALIK

III. OTURUM: SALIK VE KALKINMA YARDIMLARI

(10:00-11:40)

Oturum Bafkan›: Doç. Dr. Ahmet KAVAS – TASAM Afrika Enstitüsü Direktörü-İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi

Orta Afrika'da Sağlık Problemleri ve Bunların Çözümünde Kalkınma Yardımlarının Rolü: Kongo Örneği

Joel IPARA MOTEMA (Kongo Ulusal Müze Enstitüsü Araştırma Görevlisi)

Doğu Afrika'da Sağlık Problemleri ve Bunların Çözümünde Kalkınma Yardımlarının Rolü: Etiyopya Örneği

Gashaw MENGISTU (Ulusal AIDS Araştırmaları Merkezi-Etiyopya)

Sahra altı Afrika'da Sağlık Problemleri ve Bunların Çözümünde Kalkınma Yardımlarının Rolü

Zahra NURU (BM Azgelişmiş Ülkeler Yüksek Temsilciliği Ofisi)

Sahra altı Afrika Ülkelerinde Felaketlere, Göçlere, Yoksulluğa ve Sağlık Sorunlarına Çözüm Alternatifleri

Sabri DOĞAR (DND-Acil Müdahale Evleri)

11:40-12:00 KAHVE İKRAMI

IV. OTURUM: TARIM VE TARIMIN GELİTİRİLMESİNDE KALKINMA YARDIMLARI

(12:00-13:00)

Oturum Bafkan›: Prof. Dr. Catherine COQUERY-VIDROVITCH (Paris-7-Denis Diderot Üniversitesi)

Sahraaltı Afrika'da Yoksulluğun Önlenmesi, Tarım ve Kalkınma Yardımları

Dr. Florence CHENOWETH (FAO - Liaison Ofisi Direktörü)

Orta Afrika'da Tarım ve Tarımın Geliştirilmesinde Kalkınma Yardımlarının Etkinliği: Kongo Örneği

Paul Mbe-Mpie MAFUKA (INERA Direktörü)

Sudan'da Tarım ve Yatırım Olanakları

Mutrif SIDDIG (Sudan Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı)

13:00-14:30 ÖĞLE YEMEĞİ

V. OTURUM: SAHRA ALTI AFRİKA'DA TURİZM

(14:30-15:30)

Oturum Başkanı: Abdoukader SOW, Senegal Devlet Bakanı

Uluslararası Bir Örgütün Bakış Açısından Turizm ve Kalkınma Yardımları: Ruanda Örneği

Dominique VERDUGO (Ruanda Turizm Ofisi Danışmanı)

Afrika'da Turizmin Geliştirilmesi ve Kalkınma Yardımlarının Katkısı: Gambiya Örneği

Ida NJAI (Turizm İşletmecisi-Gambiya)

Turizmin Afrika Ülkeleri için Önemi: Afrika'nın Geleceği için Analitik bir Bakış Açısı

Yrd. Doç. Dr. Kenan DAĞCI (Kocaeli Üniversitesi-TASAM)

VI. OTURUM: TÜRKİYE-SAHRA ALTI AFRİKA MÜNASEBETLERİ

(15:30-17:10)

Oturum Başkanı: Murat BİLHAN (Emekli Büyükelçi)

Türkiye ile Sahra altı Afrika Arasındaki Siyasi İlişkiler ve Kalkınma Yardımlarının Yeri

Büyükelçi Kenan TEPEDELEN (Dışişleri Bakanlığı Müşaviri)

Sahra altı Afrika Ülkelerinin Türkiye'ye Bakışı ve Beklentileri

Büyükelçi. Ali Engin OBA (Kongo D.C.)

Türkiye ile Sahra altı Afrika Arasındaki Ticari İlişkiler ve Kalkınma Yardımlarının Yeri

Ahmet Mahir YENER (Dış Ticaret Müsteşarlığı)

Türkiye'nin Sahra altı Afrika'ya Yönelik Kalkınma Yardımları

Musa KULAKLIKAYA (TİKA Başkan Yardımcısı)

Afrika'nın Kalkınmasında Yeni Açılımlara Doğru

Olukorede WILLOUGHBY (Büyükelçi- NEPAD Başkan Vekili)

Türkiye- Sahra altı Arasındaki Siyasi ve Ekonomik İlişkiler

Pasco BAKAYOKO (Molino Makine Sanayi ve Ticaret A.Ş. -Afrika Bölge Sorumlusu)

8. KONGRE AÇILIFI KONUFİMALARI

Kongrede TASAM Başkanı Süleyman ŞENSOY, TİKA Başkanı Dr. Hakan FİDAN, Afrika Birliği Sanayi ve Ticaret Komisyonu Üyesi Elisabeth TANKEU, Büyükelçi ve NEPAD Başkanvekili Olukorede WILLOUGHBY, BM Kalkınma Programı-UNDP Türkiye Ofisi Başkanı Mahmood A. AYUB, Sudan Uluslararası İşbirliği Bakanı Dr. Al-Tigani El-Saleh FEDAIL, Senegal Devlet Bakanı Abdoukader SOW ve Türkiye Cumhuriyeti Devlet Bakanı Prof. Dr. Beşir ATALAY birer açılış konuşması yapmışlardır.

TASAM Başkanı Süleyman ŞENSOY, II. Uluslararası Türk-Afrika Kongresi'nin açılış konuşmasında bundan böyle kısa zamanda Türkiye'nin uluslararası alanda giderek artan önemine binaen kurum olarak Avrupa Birliği, Asya ülkeleri ve son olarak Afrika konusunda kurdukları çalışma gruplarından bahsetmişlerdir. Bunlar:

“...Avrupa Birliği Çalışma Grubu, Küresel ve Bölgesel Güç Merkezleri, Kafkaslar-Orta Asya-Orta Doğu Çalışma Grubu, Afrika Çalışma Grubu, Siyaset Bilimi, Sosyokültürel Çalışma Grubu, Ekonomi Çalışma Grubu, Çevre Çalışma Grubu, Basın ve Halkla İlişkiler Çalışma Grubu adı altında faaliyetlerini sürdürmektedirler. 2005 yılında düzenlendiğimiz Uluslararası Birinci Türk-Afrika Kongresi'nin hemen ardından Afrika Çalışma Grubumuzu Afrika Enstitüsü'ne dönüştürdük ve bu kıta ile ilgili çalışmalarımızı ülkemizde ilk defa faaliyete geçirdiğimiz bu enstitümüz ile devam ettirmekteyiz.”

Çünkü “...Türkiye-Afrika uzak değil, aramızda kökleri tarihin derinliklerine uzanan büyük bir kardeşlik bağı var. Bunu bugünlerde daha da sağlamlaştırıp ortak bir gelecek için huzur ve barış dolu, kalkınmış ve sosyal adaleti önemseyen dünyamızın inşası için çalışıyoruz. Bugün dünyanın Batı Bloku olarak tarif edilen Avrupa ülkeleri, Çin, Hindistan ve özellikle de ABD, Afrika üzerinde büyük bir rekabet içinde çalışmaktadırlar. Dünyanın yakın gelecekte Afrika'ya daha fazla muhtaç olduğunu iyi biliyorlar. Peki ya Afrika kendi dışındaki bu kıtlardan yeteri kadar istifade edebiliyor mu? Kendi dışındaki kıtalara verdiği karşılığını alabiliyor mu? Bu sorulara “evet” cevabını verdiğimiz gün Afrika'nın kendi insanını kimseye muhtaç etmeyen bir konuma geldiğini rahatlıkla söyleyeceğiz. ...” şeklinde konuşmalarına devam ettiler.

Uluslararası İkinci Türk Afrika Kongresi'ni teşrifleriyle onurlandıran Devlet Bakanı Prof. Dr. Beşir ATALAY kongrenin açılış konuşmasında Türkiye'nin son yıllarda Afrika kıtası konusunda büyük bir atılım içinde olduğunu ve bugüne kadar hazırlanan önemli projelerin hayata geçirildiğinden bahsettiler. Bakanlığına bağlı olan kurumların başında gelen TİKA'nın girişimleriyle Sudan'ın başkenti Hartum'da ve Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa'da açılan iki bölge ajansının halen faaliyette olduklarını ve bunlar aracılığıyla Sahra altı Afrika'nın önemli bir kısmına hizmet götürdüklerini ifade ettiler. Yine Afrika'da son dönemde en sıkıntılı bölgelerin başında gelen Darfur'da bir sahra hastanesi açarak zor durumdaki insanlara sağlık ve insani yardım ulaştırdıklarını belirttiler. Afrika ülkelerindeki yoksulluğun giderilmesi için Türkiye'nin bu ülkelerde kalkınma ve teknik yardım projeleri yürütmeyi hedeflediğini söylediler.

Kongrenin açılışında, kalkınma yardımlarında Afrika ülkelerine öncelik verilmesi ve bu ülkelerle ticari ilişkilerin geliştirilmesinin, hükümet politikası olduğunu belirten Devlet Bakanı Prof. Dr. Beşir ATALAY, Afrika'daki sorunların çözümünde Türkiye'nin uluslararası toplumla birlikte hareket ettiğine de ayrıca dikkat çektiler.

Devlet Bakanı Prof. Dr. Beşir ATALAY, şunları da sözlerine ilave ettiler: "Hükümetimizin Afrika'ya açılım politikasıyla ilgili olarak atılan bu adımlarla, öncelikle ülkemiz adına Sahra altı Afrika ülkelerinde kalkınma ve teknik yardım projelerinin yürütülmesi hedeflenmektedir. Bu yardımların temel amacı, kardeş ve dost olarak gördüğümüz Afrika ülkelerinde belirli seviyede bir yaşam standardına ulaşılması, yoksulluğun azaltılması ve sürdürülebilir bir büyümenin yakalanmasıdır."

Uluslararası İkinci Türk Afrika Kongresi'ni Afrika'dan gelerek teşrifleriyle onurlandıran Senegal Devlet Bakanı Abdoukader SOW da, Afrika'da çok karlı yatırım alanları bulunduğunu anlattılar ve Türk iş adamlarını bölgeye davet ettiler.

Yine Uluslararası İkinci Türk Afrika Kongresi'ni Afrika'nın coğrafi bakımdan en büyük ülkesi olan Sudan'dan gelerek teşrifleriyle onurlandıran Sudan Uluslararası İşbirliği Bakanı Al-Tigani Saleh FEDAIL de, Afrika'nın gelişmesi için yeni ortaklara ihtiyaç duyulduğunu, Türkiye'nin de bu ortaklardan biri olduğunu söylediler.

9. KONGRE SONUÇLARI

12–13 Aralık 2006 tarihlerinde İstanbul'da Türkasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM) tarafından düzenlenen İkinci Uluslararası Türk-Afrika Kongresi'ni tamamlamış bulunuyoruz. Kongremize yaptığımız daveti Türkiye Cumhuriyeti Devlet Bakanı Prof. Dr. Beşir ATALAY, 53 Afrika ülkesinin oluşturduğu Afrika Birliği Sanayi ve Ticaret Komisyonu Üyesi Elisabeth TANKEU, Senegal Devlet Bakanı Abdoukader SOW ve Sudan Uluslararası İşbirliği Bakanı Al-Tigani Saleh FEDAIL kabul etmişler ve bizzat teşrifleriyle kongreye önemli katkılar sağlamışlardır. Yurt içinden ve yurt dışından katılan değerli bilim adamlarımız, diplomatlarımız, Dışişleri Bakanlığımız, Kültür ve Turizm Bakanlığımız, ülkemizin uluslararası alanda etkili kuruluşlarından TİKA ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ile İslam Kalkınma Bankası ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu gibi kuruluşlar önemli katkılarda bulunmuşlardır.

İkinci Uluslararası Türk-Afrika Kongresi çalışmaları yaklaşık bir yıl önce başlamıştır. 2005 yılını Afrika'ya Açılım Yılı ilan eden Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, bu açılımı sadece 2005 yılı ile sınırlandırmayıp gelecek yıllarda da giderek artan bir seviyede sürdürmeyi kararlaştırmıştır. Türkasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM) olarak bizler de merkezimizin bünyesinde kurduğumuz Avrupa Birliği, Kafkaslar ve Ortadoğu gibi 9 ayrı çalışma grubumuzun yanı sıra, 2004 yılında Afrika Çalışma Grubu'nu faaliyete geçirdik. 2005 yılı Kasım ayında düzenlediğimiz Birinci Uluslararası Türk Afrika Kongresi esnasında Afrika Çalışma Grubu'nu daha faal hale getirmek üzere TASAM Afrika Enstitüsü'ne dönüştürdük. Afrika ile çalışmalarımıza büyük bir

ağırlık vererek bu alanda ülkemizin ihtiyaç duyduğu bilgiyi kitaplar, makaleler, internet sayfamızdaki yorumlar ve özellikle televizyonlar başta olmak üzere medyada iştirak edilen programlarla halkımıza sunduğumuz gibi, farklı platformlarda konferanslar ve seminerler düzenledik. İkinci Uluslararası Türk-Afrika Kongresi'nin Sahra altı Afrika bölgesindeki ülkelerle ilgili olması, ülkemizdeki pek çok kuruluşun bölgeye yönelik kalkınma ve işbirliğine, özellikle de insani yardımlarına ciddi bir katkı sağlamıştır.

Kongrede sunulan tebliğler ve yapılan konuşmalar ışığında genel bir değerlendirme yapılacak olursa, tarihte her zaman önemini korumuş ve korumaya devam edecek olan Sahra altı Afrika bölgesinin önemine temas edilmiştir. Tarihte çok sayıda devletin hüküm sürdüğü bu bölgenin geçmişte ulaştığı medeni konumuna vurgu yapılırken, Osmanlı Devleti'nin 16. yüzyılın ortalarından itibaren bu bölgeyle yakın temas kurduğu ve söz konusu ilişkilerin 20. yüzyılın başına kadar dostane bir şekilde devam ettiğine işaret edilmiştir. Sömürgecilik nedeniyle Afrika'nın bu bölgesinin dış dünyayla ve özellikle de dört yüzyıl ortak tarihî, kültürel, ekonomik, idarî ve askerî değerleri paylaştığı Türklerle bağları kopmuştur. Ancak tüm bunlara rağmen tarihî bağların temin ettiği münasebetler yeniden başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan bugüne kadar çevresine ve özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında bağımsızlık sürecini yaşayan Sahra altı Afrika ülkelerine örnek olmaya başlamıştır. Bağımsızlıklarını elde eden bölge ülkelerini ilk destekleyen ve tanıyan ülkeler arasında Türkiye Cumhuriyeti daima ön planda yer almıştır.

İkinci Uluslararası Türk-Afrika Kongresi'nin ilk oturumunda Sahra altı Afrika'nın Türkiye ile tarihi bağlarına temas edilirken, yine bu bölgenin günümüzde Türkiye Cumhuriyeti ile olan münasebetleri üzerinde durulmuştur. Sahra altı Afrika'nın günümüzdeki ekonomik potansiyeli konusuna da özel vurgu yapılmıştır.

Kongremizin ikinci oturumunda Sahra altı Afrika'da eğitim ve kalkınma yardımları konusu ele alınmıştır. Bu oturumda katılımcılar, Etiyopya'nın, Sudan'ın ve Kenya'nın günümüzde mevcut eğitim faaliyetleri üzerinde durmuşlardır. Ayrıca Sahra altı Afrika bölgesinde gelecek için şimdiden eğitim konusunda yapılacak kalkınma yardımları konusunda önemli tespitlerde bulunmuşlardır.

Sahra altı Afrika bölgesinde sağlık ve bu alanda yapılan kalkınma yardımları konusu, kongrenin 13 Aralık 2007 tarihinde yapılan üçüncü oturumunda ele alınırken, söz konusu oturumda Orta Afrika'daki sağlık sorunları ve bu sorunların çözümünde kalkınma yardımlarının rolü konusunda Demokratik Kongo Cumhuriyeti örneğinden hareketle bölge ülkeleri üzerinde durulmuştur. Birleşmiş Milletlerin öncelikli ilgi alanlarından birisi olan Afrika'daki sağlık konusunda yaşanan sıkıntılar, bunların makul bir zamanda ve nasıl çözümleneceği ifade edilmiştir. Yine aynı oturumda Afrika ülkeleri başta olmak üzere dünyanın farklı bölgelerinde yaşanan doğal afetler, açlık ve diğer sosyal sıkıntılar karşısında alınabilecek acil yardım tedbirleri hakkında bir takım gerekli bilgiler verilmiştir.

Tarım ve tarımın geliştirilmesinde kalkınma yardımlarının her geçen gün daha fazla önem kazandığının altının ısrarla çizildiği kongrenin dördüncü oturumunda Sahra altı Afrika'da yoksulluğun önlenmesinde tarımın geliştirilmesi ve bu alana yapılacak kalkınma yardımları dile getirilmiştir. Bu konuda Afrika'da en verimli tarım arazilerine sahip olan ülkelerden Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Sudan örnekleri üzerinde durulmuştur.

Kongrenin beşinci oturumunda ise her geçen gün Sahra altı Afrika için alternatif gelir kaynağı olma yönünde umut vadeden turizm sektörü ele alınmıştır. Özellikle Avrupalıların büyük ilgi gösterdiği Afrika turizmi için yapılacak yatırımların gelecek için önemli oranda gelir getireceği belirtilirken, bu konuda Ruanda ve Gambiya örneklerinin aslında diğer ülkeler için de geçerliliğine vurgu yapılmıştır.

Türkiye-Sahra altı Afrika ilişkilerinin ele alındığı kongrenin son oturumunda Türkiye ile Sahra altı Afrika ülkeleri arasındaki siyasi ilişkiler ve kalkınma yardımlarının yeri, bu bölgedeki ülkelerin Türkiye'ye bakış açıları ve beklentileri, özellikle bölgeyi iyi bilen tecrübeli Türk diplomatları tarafından ele alınmıştır. Türkiye, uzun yıllar önce Kuzey Afrika ile ciddi ticari bağlar kurmuş olup, bunları karşılıklı olarak devam ettirmektedir. Ancak Sahra altı Afrika ile karşılıklı ticaret hacmi yeni başlamış olmakla birlikte bu konu üzerinde hassasiyetle ilgi gösterilmiştir. Sudan'da ve Etiyopya'da birer işbirliği ve kalkınma ajansı şubeleri açan Türkiye'nin bu konuda ciddi adım attığı teferruatlı olarak ifade edilmiştir. Ayrıca bütün bu ilişkilerin Türkiye'nin Sahra altı Afrika ile siyasi ve ekonomik ilişkilerine müspet yönde tesir edeceği üzerinde ısrarla durulmuştur.

10. SONUÇ VE TEKLİFLER

1- TASAM bünyesinde kurulan TASAM Afrika Enstitüsü'nün bütünlüğü içerisinde bundan böyle her yıl Aralık ayında Uluslararası Türk-Afrika Kongresi'ni düzenlemeyi planlamış bulunuyoruz. 2007 yılı III. Uluslararası Türk-Afrika Kongresini 12-13 Aralık 2007 tarihlerinde düzenleyeceğiz. Bu konuda ülkemizin ilgili bakanlıkları başta olmak üzere diğer resmi kuruluşları ve özel müteşebbislerle koordineli bir şekilde işbirliği yapmak istiyoruz.

2- 53 Afrika ülkesi içerisinde Türkiye Cumhuriyeti sadece 12 Afrika ülkesinde büyükelçilik seviyesinde temsilcilik ve 20 kadar ülkede ise fahri başkonsolosluk bulundurmaktadır. Diğer ülkeler ise bu elçiliklerimize akredite yapılarak ilişkiler sürdürülmeye çalışılmaktadır. Güney ve Kuzey Kore, Çin ve pek çok Avrupa ülkesinin en az 40 Afrika ülkesinde büyükelçilik seviyesinde temsilcilik bulundurduğu düşünülecek olursa, Türkiye Cumhuriyeti'nin de kısa vadede Afrika ülkelerindeki temsilciliklerinin sayısını arttırmasının gerekliliği bu kongreden çıkan sonuçlardan birisidir. Özellikle Mali Cumhuriyeti gibi parlak tarihî geçmişiyle çevresinde ön plana çıkan ülkeler ile Angola ve Mozambik gibi iç savaş dolayısıyla uzun süre dış dünyaya kapalı kalan, ancak yakın gelecekte ciddi atılım yapma ihtimali yüksek olan ülkelere Türkiye'nin büyükelçilik seviyesinde temsilcilik açma konusuna öncelik vermesinin gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmıştır.

3- Afrika Birliği'nin Türkiye ile münasebetlerini en üst seviyede tutmak üzere 12 Nisan 2005 tarihinde birlik içinde gözlemci statü almasının ardından, Afrika Birliği'nin de Türkiye'de bir temsilcilik açması bizzat Afrika Birliği Komisyonu Başkanı Alpha Oumar KONARE tarafından teklif edilmiştir.

4- Afrika ülkelerinde Türkiye'nin tanıtımının, Türkiye'de ise Afrika ülkelerinin gerektiği gibi tanıtımlarının yapılmadığı bilinmektedir. Kısa vadede bu alanda kurumsal çalışmalar başlatılarak özellikle 2005'de ilan edilen Afrika'ya Açılım Yılı ve gelecek yıllara yansımaları için şimdiden karşılıklı tanıtımlara yönelik çalışmalar yapılmasının gerekli olduğu görülmüştür. Bu amaçla karşılıklı sinema günleri, müzik konserleri ve edebiyat günleri tertip edilmesi her iki tarafın da tanıtımında temel unsurlar olacaktır. Afrika Birliği Komisyonu Başkanı Alpha Oumar KONARE'nin de desteklediği üzere Türkiye'de yakın gelecekte bir "Afrika Haftası" düzenlenmesi üzerinde mutabık kalınmıştır.

5- Türk Üniversiteleri başta olmak üzere bütün eğitim kurumlarımız arasında karşılıklı işbirliği yönünde sağlam adımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Afrika Üniversiteler Birliği ile Türk Üniversiteleri arasında işbirliği kurulmasının önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır. Çok sayıda Afrika ülkesi öğrencilerinin Türk Üniversitelerine yönlendirilmesi mümkündür. Bu arada Afrika Üniversitelerinde okuyan ve mezun olan Türk öğrencilerin denklikleri konusunda karşılıklı yapılacak kültürel anlaşmalarla, halen yaşanmakta olan sıkıntıların ortadan kaldırılabilmesi öngörülmüştür. Afrika Üniversitelerinde Türkoloji bölümleri açılması için vakit kaybetmeden girişimde bulunulması, Türk Üniversitelerinde de Afrika Araştırma Bölümleri kurulması için çalışmalar başlatılmalıdır. Tarihte bin yıllık ortak geçmişe sahip olduğumuz bir kıta ile ilgili araştırmalar yaptıracak, araştırma merkezleri ve enstitüler açılması konusunu Türk Üniversiteleri ihmal etmeye devam ederken, geçmişte bu kıta ile hiçbir bağlantıları bulunmayan Doğu Avrupa Üniversiteleri'nde bile Afrika araştırma merkezlerine ve enstitülerine rastlamaktayız. Kongrede en çok üzerinde durulan ve sık sık ifade edilen konulardan birisi de bu olmuştur.

6- Ekonomik alanda işbirliği konusunda Sahra altı Afrika ülkeleri ile olan ticaret hacmimizin her geçen yıl daha da arttığı görülse de bu konunun tesadüflere bırakılmaması gerektiği ve istikrarlı yatırımlar için gerekli kurumsal yapılanmaların güçlendirilmesinde büyük yarar görüldüğü anlaşılmıştır. Ekonomik konularda üçüncü devletlerin aracılığı yerine doğrudan işbirliği imkânları aranması üzerinde ısrarla durulmuştur.

7- Askeri ve güvenliğe ilişkin konularda Türkiye devletinin tecrübesinin, pek çok Sahra altı Afrika ülkesiyle paylaşılabilir bir konumda olduğu bilinmektedir. Bir milyon nüfuslu Gambiya devleti ile 1990'lı yılların başında kurulan askerî işbirliği, aslında pek çok Afrika ülkesi için model olarak alınabilir. Bu ülkede oluşan Türkiye ilgisi, diğer ülkelerde daha rahat temin edilebilecektir.

8-Sahra altı Afrika ülkelerinden Sudan, Somali ve Kenya gibi ülkelerle Osmanlı Devleti geçmişte idarî, askerî, sosyo-kültürel bağlantılar kurmuş ve bu ülkelerde yine geçmiş dönemde inşa

edilen ve halen ayakta kalmayı başaran tarihî eserlerin korunması ve restorasyona ihtiyacı bulunanlar için gerekli adımların atılması bir zaruret halini almıştır.

9- Sahra altı Afrika ülkeleri ile Türkiye arasında bilgi çağını yaşadığımız şu dönemde teknoloji ve bilimsel alanlarda müşterek çalışmaların yapılması sağlanmalıdır.

10-Sahra altı Afrika ülkelerinde Türk mallarının tanıtımının her yıl artarak yapılması gerekmektedir.

11- Sahra altı Afrika'nın farklı şehirleriyle Türkiye'nin şehirleri arasındaki kardeş şehir girişimlerinin artırılması, Türk halkı ile Afrikalıların birbirlerine yaklaşmalarına önemli katkı sağlayacaktır.

12- Sahra altı Afrika ülkelerine yardım yapmak isteyen ülkemizdeki gönüllü teşekküllerin mevcut faaliyetlerinin daha yararlı hale getirilmesi amacıyla gerekli projelerin hayata geçirilmesi için ön hazırlıklar yapılmalı ve bu konuda Afrika ülkelerindeki benzeri kuruluşlarla yakın işbirliği kurulmalıdır.